

XIV ORDUKO IBILALDIA

MAIATZAK 29 MAYO

MARCHA
DE LAS XIV
HORAS

2016

OLATZ PEÓN
Tolosako Alkatea

**“Gu sortu gineng
enbor beretik
sortuko dira
besteak...”**

JATORRIETARA ITZULIZ...

Oliniada-urtea, Rio 2016, eta, berriz ere, XIV ORDUKO IBILALDIA, inoiz baino ikusmin handiagoa piztuta.

Lehenik eta behin, ongi etorri ibiltari guztioek, familiartekoak, lagunak eta bestelako laguntzaile guztia... zuei esker egindo baitugu kirol ospakizun hau.

Aurtengo helburuak atzera begira jarri gaitu; izan ere, ibilaldi luze honen aitzindariekin egin ohi zuten bezala egitea nahi genuke. Hasierako mendizale haiek ez zuten lasterketa egiteko asmorik; bai, ordea, bere buruak neurtzeko, mendian egun-pasa ederra egiteko, lagun artean gozatzeko... Mendizale haiek bizkarreko motxilan eramatzen zuten behar zen guztia.

Aralarreko mendi kateak badu erakargarritasun berezia geurean, bere edertasunetik haratago, zerutik gertu, erarik zabalean, gure nortasunaren zeinu delako.

Ez da meritu makala, 1925. urtetik hona, lagun arteko ibilibide batzen modura hasitakoa, mendizale arteko topaketa garrantzsua izatera iristea. Izan ere XIV orduko ibilibidea, sona handiko topaketa baino gehiago, egin beharreko ibilibidea dela esango nuke. Arestian, lehen edizioan 14 lagunek osatu zuten ibilibidea, milaka lagun dira orain, Tolosatik Gorriti aldera, Lekunberrik San Migelera, Igaratzako Guardetxetik behera, Bedaiotik barrena Tolosako Berazubi futbol zelairaino.

Idatzi honek ere aukera ematen du, dagoeneko ez dauden baina ibilibide honen alde lan handia egin dutenak gogoratzeko: antolatzaile, bolondres zein ibiltari.

Aralarreko adiskideak, bere izenari men eginez, Aralarreko mendikatea gozatu baino gehiago maitatu duelako, zaindu eta gozatu. Izan ere, Gipuzkoa eta Nafarroa batzen dituen ibilibideak Aralarreko mendikatea du iparroratz, helburu bakarrarekin, mendian ibiltzea atsegin dugulako eta mendizaletasuna ulertzeko era berezi horrekin mendiaz gozaten dugulako.

Mendizalea bere buruarekin lehian, garai batean bezela orain ere naturaren edertasunari begiratuz.

**“Naturarekin bat
izan eta harremanetan
jartzea...”**

GureGipuzkoa.net | © CC-BY-SA: Indalecio Ojanguren

VOLVIENDO A LOS ORÍGENES...

**ARALARKO
ADISKIDEAK**

Era berean, ahal dela behintzat, errepideak saihesteko ahaleginarekin jarraituz, eutsi egindo diegu 2012ko berrikuntzei: Plazaolako trenbide zaharrean barrena iristea Lekunberri, eta mendiz jaistea San Migelik Guardetxera, garai bateko telegrafoaren ibilibidean barrena. Hala ere, ezingo dugu dena berreskuratu: desagertutako bidezidorrok, gero eta ugariagoak diren errepideek hartutako lekuak, etab. Haietako biziñenek ihes egin zuten betiko.

Horrelako gogoeta horien guztien ondorioz, beste bi berrikuntza garrantzsua izango ditugu auten:

- 1 EZ DUGU JATEKORIK BANATUKO, URA BESTERIK EZ DUGU EMANGO.**
Hala, urontzi edo **kantiplora txiki bana** oparituko dizuegu parte-hartzaile guztioi.
- 2 Beste aukera bat izango duzue, IBILBIDE BERRIA** egiteko, **Amezketatik Tolosaraino errepidez joan beharrean.** Ohiko ibilibidearen aldaera hau Arritzagan hasiko da, eta, Larrondo, Ardile, Zarate, Añi eta Altzon barrena iritsiko da Tolosaraino. Ibilbide-zati horretan beste kontrol-postu bat jarriko dugu, bertatik pasatuko diren mendizaleen txartel-laukiak markatzeko. Gogoan izan norberak nahi duen ibilibidea aukera dezakeela, baina ezinbesteko dela antolatzaileek erabakitako kontroletatik pasatzea, txarteletan zigilua jar dezaten.

Parte-hartzaile guztiok kamiseta bana jasoko duzue, probaren oroigarri.

Eta, beste behin ere, gogorarazi nahi dizuegu XIV orduko hau IBILALDIA dela, ez MENDI-LASTERKETA.

Azkenik, ez ditugu ahaztu nahi orain arteko ibilaldietan parte hartu izan duten guztiak, eta lagunduan izan digutenak, nahiz eta auten, arrazoia arrazoi, gurekin egoterik izango ez duten. Besterik gabe, goza dezazuela mendian zabiltzaten bitartean.

Agur bero bat denoi.

Año olímpico, Río de Janeiro 2016 y nuevamente la MARCHA DE LAS XIV HORAS, con más expectación que nunca.

Desde estas líneas damos la bienvenida a todos los marchadores, familiares, amigos, colaboradores... que hacéis posible la celebración de este evento deportivo.

Nuestro objetivo para la edición de este año es la de retornar a la forma en que lo hacían antiguamente los pioneros de esta larga caminata. El objetivo de los montañeros que iniciaron esta marcha no era la de hacer una carrera, sino ponerse a prueba a si mismos, pasar una jornada disfrutando de la montaña, de la compañía de los amigos...

Los montañeros de los que hablamos se llevaban lo que necesitaban en la mochila que llevaban en la espalda.

La intención es escapar, en la medida de lo posible, de las vías asfaltadas; por eso se mantendrán las novedades de la Marcha del 2012: llegada a Lekunberri por la vía verde del antiguo ferrocarril del Plazaola y el recorrido por monte, siguiendo el trazado de la antigua línea del telégrafo, entre San Miguel y Guardetxea.

Algunas cosas no volverán nunca; la desaparición de senderos, las carreteras que ocupan cada vez más espacio, etc. hacen imposible revivir aquellas experiencias. Por ello, este año presentamos dos novedades importantes:

- 1 NO HABRÁ AVITALLAMIENTOS SÓLIDOS, ÚNICAMENTE SE OFRECERÁ AGUA.**
Por este motivo, se regalará una **pequeña cantimplora a cada participante**.
- 2 Se abre como alternativa, UNA NUEVA RUTA que evitará el asfalto entre Amezketako Tolosa.** Esta variante del recorrido, comienza en Arritzaga y por Larrondo, Ardile, Zárate, Añi y Altzo, llegará a Tolosa. Esta ruta hará que pongamos un nuevo puesto de control para marcar la casilla de los montañeros que elijan esta alternativa. Recordamos que cada montañero puede elegir el recorrido que le parezca. La única obligación es pasar por los controles que la organización ha puesto para el sellado de las tarjetas.

Para todos aquellos que os animéis, sabed que recibiréis una camiseta conmemorativa de esta prueba y recordaros una vez más, que vais a participar en una MARCHA y no en una CARRERA DE MONTAÑA.

Por último, un recuerdo a todas las personas que han participado o colaborado con nosotros y que por distintos motivos, no estarán con nosotros este año.

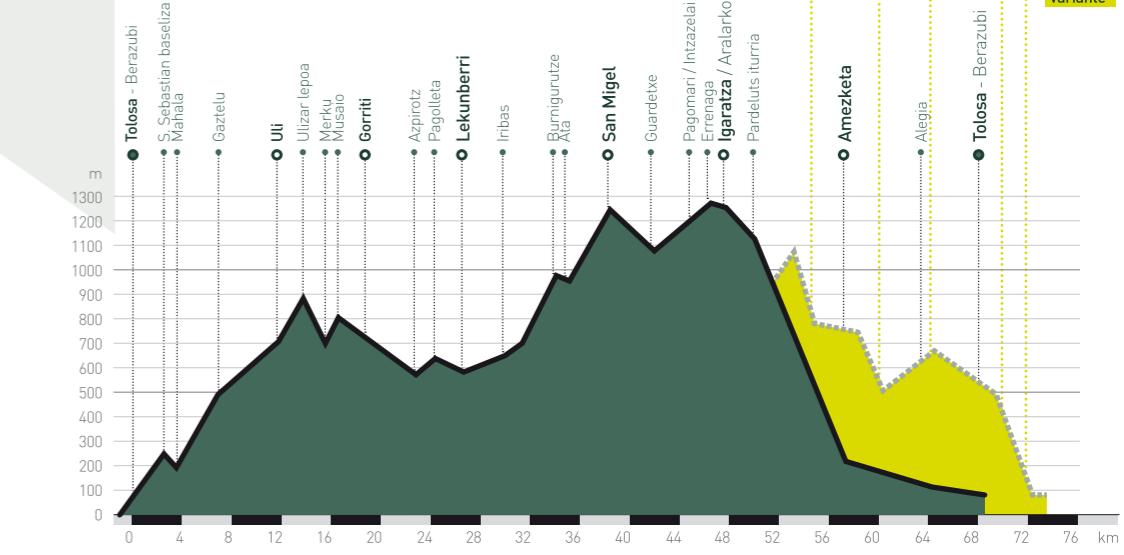
Sin más, deseáros que disfrutéis de un buen día de monte.

Un cordial saludo para todos.

I BILBIDEA RECORRIDO

**PROFILA
PERFIL**

XIV ORDUKOIBILALDIETAN PARTE HARTZAILEAK HISTORIAN

PARTICIPACIÓN HISTÓRICA EN LAS MARCHAS DE LAS XIV HORAS

	Ateratakoak Solen	Erretiratuak (%) Retirados (%)	Iritsitakoak Llegan
1925/6/7	14	7,1	13
1926/5/30	13	38,5	8
1943/5/30	111	5,4	105
1967/5/28	240	2,5	234
1972/5/21	362	21,8	283
1976/5/23	416	22,8	321
1980/5/25	522	17,8	429
1984/5/20	810	15,2	687
1988/5/15	1174	9,2	1066
1992/5/17	2002	16,8	1665
1996/5/26	2522	11	2244
2000/5/18	3062	7,8	2822
2004/5/16	2979	8,7	2718
2008/5/18	2816	5,3	2666
2012/5/27	2378	7,1	2209

DOAKO AUTOBUS ZERBITZUA

SERVICIO DE AUTOBÚS GRATUITO

SERVICIO DE AUTOBÚS GRATUITO

TOLOSA ← → **AMEZKETA**

Doako autobus zerbitzua egongo da ordu erdiro (gutxi gora-behera).
Lehenengo autobusa Tolosan: 16:00etan.
Azkenengo autobusa Amezketan: 20:00etan.
Cada media hora (más o menos) habrá **servicio de autobús gratuito**.
Primer bus en Tolosa: 16:00 h.
Último bus en Amezketa: 20:00 h.

Gurutze Gorriak eta
EMFko Sorospen Taldeak eskainia.
Ofrecido por Cruz Roja
y Grupo Rescate EMF/FVM.

XIV ORDUKO IBILALDIAREN AZALPENA

DESCRIPCIÓN DE LA MARCHA DE LAS XIV HORAS

Recorrido de 68.529 m, 1.946 m de desnivel positivo...

68.529 m-ko ibilbidea, 1.946 m desnibel positiboa...

Ibilbidea anitza eta konpletoa da: igoera eta jaitsiera gogorrak ditu, lautadak, belarrezko bideak, lokatza, harria eta errepidea; ibaiak gurutzatzen ditu, basoak, zabal-uneak. Gainera, ibilbide berean egunsentia Ulitik eta eguzkia sartzen ikusi daitezke, gaez irteten da eta iluntzen hasten denean iritsi.

68.529 m-ko luzera du ibilbideak, 1.946 m-ko desnibel positiboa, 30.375 m errepide asfaltatuetan igarotzen dira, 17.816 m pistaz, 15.338 m mendi-bideetan eta 5.000 m jaitsiera oso maldatsuetan.

Ibilbidea osatzen duten mendizaleen kopurua, % 80 eta 90 bitarteko da, edizioen arabera.

Honako hau litzateke, gutxi gora-behera, ibilbidearen azalpen zehatza, denbora, altitud eta distantziekin:

El recorrido es completo y muy variado: tiene fuertes subidas y bajadas, llanuras, caminos en hierba, barro, piedra y carretera; cruza ríos, bosques, zonas despejadas, y además permite ver amanecer en Uli y la puesta de sol durante el mismo recorrido, se sale de noche y se llega cuando empieza a oscurecer.

El recorrido tiene una longitud de 68.529 m, 1.946 m de desnivel positivo, 30.375 m se recorren por carreteras asfaltadas, 17.816 m en caminos carretilas, 15.338 m en sendas y 5.000 m en bajadas en fuertes pendientes.

Dependiendo de la edición, el porcentaje de los montañeros que terminan el recorrido es de entre el 80 y 90 %.

El recorrido descrito detalladamente con tiempos de marcha, altitudes y distancias sería más o menos este:

TOLOSA | GAZTELU | ULI

(0' / 76 m / 0 km)

TOLOSA. Berazubi auzoa

Zumardi Haunditik, Berastegi erreka utxita, Leaburuko errepidea hartzen da. Arkaitzondo baserria eskuinetara ikusi ondoren, Ibarrako lurraldean sartu eta Gurutzeaga baseria ezkerretara utzen dugunean, alda paz gora hasten gara. Otarre baserriaren ondoren Leaburuko lurraldean, Baratzondo baseria.

(0' / 76 m / 0 km)

TOLOSA. Barrio Berazubi

Por Zumardi Haundi, dejando el río Berastegi se toma la carretera de Leaburu. Pasando Arkaitzondo (a la derecha), se entra en término de Ibarra. Comienza la cuesta justo cuando se deja el caserío Gurutzeaga a la izquierda. Se pasa próximo al caserío Otarre y ya en término de Leaburu vemos el caserío Baratzondo a la derecha.

(30' / 242 m / 2,6 km)

San Sebastian ermita

Kilometro bat oraindik, errepidez, aldapan behera. Balenka baseria ezkerrean.

(40' / 190 m / 3,5 km)

Mahala

Mahala baserriaren ondoan, eskuineko bideari jarraituko diogu. Erreka pasata gogotik igotzen hasten gara eta, ondoren, berriz errepidera.

(30' / 242 m / 2,6 km)

Ermita de San Sebastián

Se desciende por carretera un kilómetro. Caserío Balenka a la izquierda. Después el caserío Mahala.

(40' / 190 m / 3,5 km)

Mahala

Dejamos la carretera, tomando un camino por la derecha. Cruzamos la regata y subimos fuerte hasta volver a la carretera en Zabale.

(57' / 320 m)

Zabale

Zabale eta Lurberatik, berriz errepidez, kilometro erdi bat inguru, eskuineko bidea hartu arte. Gazteluko baserrietara iristen gara. Elketa, Etxeberri, Martintxo ezkerretara; Aritzaga eta Erregene eskuinetara.

GORRITI | AZPIROTZ | LEKUNBERRI

(1,18' / 452 m / 6,5 km)

GAZTELU

Bide zabala, Goienetxe eta gero Iriarte baserrien ondotik pasa ondoren, igotzen hasten da. Hemen bi aukera ditugu.

Betiko bidetik, Gaineta eta Ota-latsen arteko lepotik (Artubi), Pago Muttegiraino (645 m).

Gainetaren ezkerraldetik. Hemendik: eskuinetik Anakarko zuloraino (620 m) jaitsi eta gogor igota Anakartik Boketera doan bidetik. Ezkerretik Ilarraga-goko langatik (675 m), Berastegiko lurretatik jaitsi (650 m) eta ondoren, Anakarko zuloa eta gaina eskuinetara utzita, berriz ere goruntz.

(2,05' / 699 m)

Boketeko lepoa

Basoa atzean gelditu da eta inguruko eta urrutiko mendiak ikusteko aukera dugu. Hegoalde berigiratuz Aralar mendikatea Altxuetatik Txindokira; gaur nondik nora ibili behar dugun antzematen hasiko gara. Aralarren aurrean Elosta, Urkita; eskuin aldean Añi-Otsabio mendikatea; han urrutian berri, Aizkorri. Jadanik Orexa lurraldean gaude eta Soliza-rengre zelaietatik barrena, aurrean daukagun Uli mendirantz abiaturako gara (Orexako herria eskuinetara, mendiaren magalean). Basoa sartu eta orain Gazteluko lurraldean gaude.

(2,20' / 692 m / 11,8 km)

ULI

Berastegi-Gazteluko mugan, Mikeleteen etxea izandakoaren horma zaharrak besterik ez dira gelditzen. Aldamenean, "Uliko atseden eremua", txabola, iturria eta eserlekuekin.

(2,20' / 692 m / 11,8 km)

ULI

En la muga Berastegi-Gaztelu, Junto a los restos de la antigua casa de Mikeletes, se ha organizado una zona de descanso, "Uliko atseden eremua", con chabolas-refugio, fuente, bancos, etc.

(1,18' / 452 m / 6,5 km)

GAZTELU

Se deja Goienetxe a la izquierda y más adelante Iriarte, a la derecha, comenzando la subida. Se puede seguir por el camino clásico, por el collado entre Gaineta y Otalats, hasta Pago Muttegi, o bien por la izquierda de Gaineta. A partir de aquí se puede optar por el camino que baja a Anakarko zuloa (625 m) para subir y llegar a Bokete, o bien siguiendo por la izquierda a llarragako Langa (675 m), bajando un poco (650 m), en zona de Berastegi, se llega a Boketeko lepoa.

(2,05' / 699 m)

Collado de Bokete

El bosque ha quedado atrás y podemos ver montes cercanos y lejanos. Al sur la Sierra de Aralar, desde Altxueta hasta Txindoki: podemos ir conociendo por dónde vamos a pasar a lo largo del día. Delante de Aralar, Elosta, Urkita; hacia la derecha el cordal Añi-Otsabio; a lo lejos Aizkorri. Delante de nosotros Uli, hacia donde nos dirigimos, ya en terreno de Orexa, por el raso de Solizarren. Orexa se divisa abajo, a la derecha.

(3,40' / 690 m / 18,7 km)

GORRITI

Azpirotzera zioan galtzada zaharra porlanezko pista bihurtzen autobiarenen eraginez. Hego aldera hasieran, Elosta eta Aburugaine arteko ordeka pasa arte, eta ondoren sortaldera.

(4,10' / 590 m)

Lopíñamendi

Mendi zakar honetan belaze eder bat eskuinetara. Bideak zelai jarraitzen du.

(4,25' / 550 m / 22,4 km)

AZPIROTZ

Azpirotzera goialdetik sartzen gara. Elizaren azpialdetik Pago-lletako gaina inguratuz, autobia eta errepide zaharraren artetik Huitziko gurutzeraino, eta ondoren Lekunberriira errepidez.

(5,15' / 574 m / 26,7 km)

LEKUNBERRI

Lekunberriira iritsiera.

(4,10' / 590 m / 18,7 km)

GORRITI

La calzada que iba a Azpirotz se convirtió en pista de cemento, como consecuencia de las obras de la autovía. La primera parte sigue paralela al barranco entre Elosta y Aburugaine, girando después hacia el Oeste.

(4,25' / 550 m / 22,4 km)

AZPIROTZ

Entramos en Azpirotz por la parte alta del pueblo, continuando después de dejar la Iglesia a la izquierda, por un camino ascendente que nos conduce a las inmediaciones del Alto de Pagolleta. Se continúa por un camino entre la Autovía y la carretera vieja hasta el cruce de Huitzi. Parte por carretera y parte por el antiguo ferrocarril hasta Lekunberri.

(5,15' / 574 m / 26,7 km)

LEKUNBERRI

Llegada a Lekunberri.

ULI | MERKU | GORRITI

(2,20' / 692 m / 11,8 km)

ULI

Pinudia pasata, igotzen hasten gara eta berriz ere Lizartzako zati batetatik goazela, lepora iristen gara eta Nafarroako muga pasatzen dugu, Aresoko lurraldean. Hurrengo zazpi orduak Nafarroako herri eta mendietan barrena igaroko ditugu.

(2,40' / 850 m)

Zotune

Ulizarreko bi punten artean. Orain arteko garaiera handiena da eta datozen lau orduetan beherago ibiliko gara. Minuto gutxitana ia 200 metroko gainbehera egin ondoren topatuko dugu lepo hau.

(3,05' / 663 m / 15,3 km)

MERKU

Ondoren maldaz gora pagaditik zehar Musaoraino (795 m). Aresoko lurraldea utzi eta Araitz eta Larraun arteko mugatik, Pagozelaietatik barrena jaisten jarraituko dugu.

(3,40' / 690 m / 18,7 km)

GORRITI

Larraun ibarreko Udala osatzen duten 17 herrien artean 2.000 biztanle besterik ez dute. Gorriti da Larraungo lehenbiziko herria eta 3 ordu ingurutan Udal honen lurralteetatik jarraituko dugu.

(2,20' / 692 m / 11,8 km)

ULI

Al pasar el pinar comenzamos a subir, y en término de Lizarta, llegamos al collado y pasamos la muga con Nafarroa, en término de Areso. Las próximas 7 horas las pasaremos en montes y pueblos de Nafarroa.

(2,40' / 850 m)

Zotune

Entre las dos cimas de Uliz. Hasta ahora es la mayor altura alcanzada. Debemos descender y no recuperaremos esta altura hasta pasadas 4 horas. Tras descender casi 200 metros de desnivel, en pocos minutos nos encontramos en el collado de Merku.

(3,05' / 663 m / 15,3 km)

MERKU

Nueva y fuerte subida por el hayedo hasta llegar a Musaio (795 m). Dejamos Areso y nueva bajada por Pagozelaieta, por la muga entre Araitz y Larraun. Nos adentramos en terrenos de Gorriti, perdiendo de vista Aralar y el Valle del Araxes.

(3,40' / 690 m / 18,7 km)

GORRITI

Tan sólo unas 2000 personas habitan hoy entre los 17 pueblos del Valle de Larraun. Gorriti es el primer pueblo de este Ayuntamiento y pisaremos sus tierras durante cerca de 3 horas.

LEKUNBERRI | BURNIGURUTZE | SAN MIGEL

(5,15' / 574 m / 26,7 km)
LEKUNBERRI

Baraibarko bidegurutzera era-mango gaituen bide bat hartuko dugu eta Madozko errepidea alde batera utzita, Iribas aldera errepidez jarraituko dugu.

(5,40' / 623 m / 29,5 km)
Iribas

Errepidea bukaten da. Iturri ederra gure egarría asetzeko, Izeniturri eta Arrate-ilunetako trikuharri edo dolmenak ikusteko aukera daukagu. Atako ibarluzea ezkerraldera. Hemen elorri zuriak dira nagusi. Erre-kari jarraituko diogu Zubigoien alderia. Bertan, Iturriotz (960 m). Mendebaldera orain, berriro igotzen, pago ederren artean. Gure aurrean Altxuetako tontor zorrotza. Ezker aldera jarraituz, San Miguel ageri da gure parean. Madozko Apezaren Harrupilan gaude.

(6,15' / 780 m)
Txuritxoberri

Txuritxoberriko trikuharria, bidearen ezkerretara. Iruzelaie-ta pasata, hegoalderantz goraka jarraitzen dugu, basoan denbora gehienean. Igoera honetan Uharte Arakilgo lurraldean sartzen gara.

(5,15' / 574 m / 26,7 km)
LEKUNBERRI

Tomamos un camino que nos conduce al cruce de Baraibar, continuando por carretera hacia Iribas, después de dejar la carretera de Madoz.

(5,40' / 623 m / 29,5 km)
Iribas

Se acaba la carretera. A la salida buena fuente con abrevadero. Continuamos por una pista amplia hasta las inmediaciones de Aitzarreta, el "Nacedero" del río Larraun. Más adelante, a la izquierda, podemos ver el dolmen de Txuritxoberri.

(6,15' / 780 m)
Txuritxoberri

Después de pasar Iruzelaia, subiendo hacia el Sur, la mayor parte del tiempo por bosque. entramos en el término de Uharte Arakil.

(6,40' / 967 m / 34 km)
BURNIGURUTZEko lepoa

Bide motzean Zinegurutze, Izeniturri eta Arrate-ilunetako trikuharri edo dolmenak ikusteko aukera daukagu. Atako ibarluzea ezkerraldera. Hemen elorri zuriak dira nagusi. Erre-kari jarraituko diogu Zubigoien alderia. Bertan, Iturriotz (960 m).

Mendebaldera orain, berriro igotzen, pago ederren artean. Gure aurrean Altxuetako tontor zorrotza. Ezker aldera jarraituz, San Miguel ageri da gure parean. Madozko Apezaren Harrupilan gaude.

(6,40' / 967 m / 34 km)
Collado de BURNIGURUTZE

En pocos minutos podemos ver junto al camino los dólmenes de Zinegurutze, Izeniturri y Arrate-iluneta. A la izquierda el largo Valle de Ata, donde abunda el espino blanco. Seguimos junto a la regata hacia Zubigoien, llegando junto a Iturriotz (960 m). Continuamos hacia el Oeste, otra vez subiendo entre hermosas hayas. Enfrente vemos la cumbre de Altxueta y más adelante aparece San Miguel ante nosotros. Estamos en "Madozko apezaren harripila".

(7,55' / 1.237 m / 38,4 km)
SAN MIGEL

San Miguela iritsiera.

(7,55' / 1.237 m / 38,4 km)
SAN MIGUEL

Llegada a San Miguel.

SAN MIGEL | GUARDETSEA | IGARATZA

(7,55' / 1.237 m / 38,4 km)
SAN MIGEL

Mendian behera abiatuko gara, garai bateko telegrafoaren bideari jarraituz. Laster Uharte Arakilgo lurraldetik atera eta Aralarko Erregeneara sartzen gara.

(8,30' / 1.050 m / 41,7 km)
GUARDETSEA

Lekunberritik San Migela datorren errepidea utzi eta pagaditik jarraitzen dugu. Bidea Erregeneatik doa baina oso bertan ditugu Arruatzu, Lakuntza eta Arbizuko lurraldeak. Ezkerretara Otsotesaroko trikuharria ikusiko dugu, pagoartean, eta igotzen, Eulatz mendiaren magalean Kolosabarneko Arratera iristen gara (1150 m).

(9,15' / 1.140 m / 44,8 km)
Intzazelai

Basotik atera gara eta Pagomarin aldapaz gora abiatzen gara. Pagomariko gainean (1.210 m) pagadian sartzen gara berriz Mandarrateraino, eta hemendik aurrera ez dugu basoa ukituko. Ezkerretara Ormazarreta. Nafarroan zehar egindako ibilaldia bukaten zaigu eta muga, Errenagako mendian 1.250 metroko alturan (ibildearen tokirik altuena) pasako dugu. Hemen Nafarroako Erregenea utzi eta Enirio-Aralar mendietara sartzen gara; iparraldean, oso bertan

beheraxeago, 1928. urtean Aralarko Adiskideek eraiki zuten Igaratzako "Refugio". Bertan Elizatxo eta aterpe publikoa. Bista altzatzen badugu, Pardarri, Urrain, Ganbo inguruak; ezkerretara Putterri; Atzean, urrutti, San Donato, Andi Mendi, Urbasa; eskuinetara, Desamendi.

(9,55' / 1.233 m / 47,3 km)
IGARATZA

Igaratzara iritsiera.

el refugio de Igaratza de Amigos de Aralar, construido el año 1928. Antes, el refugio público y la ermita. Levantando la vista nos encontramos con Pardarri, Urrain, Ganbo y sus alrededores. Detrás, a lo lejos, San Donato, Andi Mendi Urbasa. A la derecha Desamendi.

(9,55' / 1.233 m / 47,3 km)
IGARATZA

Llegada a Igaratza.

IGARATZA | AMEZKETA

(9,55' / 1.233 m / 47,3 km)
IGARATZA

Aterpetik atera eta laster zelai eder batetan gaude. Ezkerretara bi trikuharri ikus ditzakegu. Pe- rilekun gaude "Indikadorea" eta bere orientabide mahaiak ikusiko ditugu eta laster zelaiak bukatu eta Igaratzako Arratean jaisten hasten gara. Amabirjinari ikusi ondoren, laster Pardelutsko iturria.

(10,30' / 1.055 m / 50,2 km)
Pardelutsko iturria

Bideak, Arritzagako errekkari jarraituko dio, hasieran ezke- retik. **Eskuin aldera gurutzatu- tuko dugu Arritzagako bordetan.** Handik 500 bat metrora, seinale- zutoinaren ondora iristean, bi aukera izango ditugu: zuzenean Amezketa aldera jarraitu, edo aurtengo bigarren ibilbidea egin, GR-121a hartuta (ikusi 2. ibilbidea).

(11,35' / 675 m)
Akeloko bihurguneak

Lehengo belarbidea bukatu zaigu eta harri kozkorreko bide gogorra izango dugu Amezketaraino. Anduitzko borda eta bere aurrean Anduitzko aitzorrotza, hainbeste eskaladoreen ikaslekuak. Bere azpialdean ezkerretara pasa ondoren Beatza.

(11,55' / 440 m)
Beatza (Berazeaga)

Errekaz bestaldera pasatzeko tokia. Hemendik aurrera gurditik Amezketa baserriak bistan dauzka gularik.

(11,10' / 880 m)
Arritzagako meatzea

Amezketa Eliza (Ergoienan), eta laster Aierbarea.

(9,55' / 1.233 m / 47,3 km)
IGARATZA

Al poco tiempo de dejar el refugio nos encontramos en una llanada, Perileku, dejando dos dólmenes a la izquierda. Pasamos junto al "Indicador" y su Mesa de Orientación y justo al terminar el llano comenzamos el descenso por Igaratzako Arratea, pasando junto a Amabirjinari.

(10,30' / 1.055 m / 50,2 km)
Pardelutsko iturria

El camino sigue junto a la regata de Arritzaga, al principio por la izquierda. **Cruzaremos a la orilla derecha en las bordas de Arritzaga. Como 500 m más adelante, al llegar a un poste indicador, tendremos la opción de continuar directamente hacia Amezketa o bien tomar la nueva propuesta de recorrido, tomando la GR-121 (ver Variante).**

Los que hayan optado por la marcha tradicional, continuarán durante un largo tramo por la derecha, para terminar llegando a Amezketa de nuevo por la izquierda. Es una garganta cada vez más profunda. A la izquierda los montes Pardarri, Ganbo, Maizolatz, Salingain, Uzkuiti, Larraone y, en sus faldas, las majadas de Pardeluts, Zotaleta, Etitze, Arinate. A la derecha se encuentran Aldaon, Beoin, Oakori, Arrubi, Zabalegi y las majadas de Latosa, Astarte y Buruntzuzine.

Curvas de Akelo

Se acaba la hierba y comienza un camino pedregoso hasta Amezketa. Anduitzko borda. Enfrente observamos "Anduitzko aitzorrotza", lugar habitual de aprendizaje de muchos escaladores. Debajo dejaremos el río después de cruzarlo hacia la izquierda, en Beatza.

(11,55' / 440 m)
Beatza (Berazeaga)

Desde aquí por un camino carretil, y pasando por algunos caseríos nos acercamos a Amezketa.

(11,10' / 880 m)
Mina de Arritzaga

Salimos de la Unión Enirio-Aralar para entrar en el término de Amezketa.

(12,25' / 220 m / 57 km)
AMEZKETA

En Ergoiena vemos la iglesia de Amezketa y pronto llegamos a Aierbe-enea.

AMEZKETA | ALEGIA | TOLOSA

(12,25' / 220 m / 57 km)

AMEZKETA

Hemendik aurrera, zoritzarrez, gehienbat errepidez joan behar dugu Tolosaino, Amezketa erreka jarraituz hasieran eta gero Oria ibaiaren ertzetik. Paperolaren ondotik, Amezketako plazara. Ugarteko auzoa. Orendaingo mugaren ondotik goaz, Alegiako lurradean sartu arte. Eskuinatik, Amezketa errekarri Arterrekaren urak batzen zaizkio.

(13,30' / 100 m / 63,9 km)

ALEGIA

Alegin sartu eta Tolosa aldera hartzerakoan, bidegorria jarraituko dugu, trenbidearen

(12,25' / 220 m / 57 km)

AMEZKETA

Desgraciadamente hasta Tolosa la carretera es casi inevitable, siguiendo el río Amezketa al principio y por la orilla del río Oria al final. Pasamos junto a la Papelera y por la plaza de Amezketa, continuamos por el barrio de Ugarte y por la muga de Orendain hasta llegar a Alegia. Por la derecha llegan las aguas del Arterreka, afluente del Amezketa. Entramos en Alegia.

(13,30' / 100 m / 63,9 km)

ALEGIA

Cruzamos el río Oria y cambiando de dirección enfilamos hacia Tolosa. Pronto estamos en terrenos de Altzo y continuamos

azpitik pasa eta ur bidean zehar emango ditugu azken pauso hauek Artzabaltza Paperola izandakoaren lurraldetara inguratuz. Eskuinatara, gainean, Ollaun mendia; ezkerretara berriz, Aldaba-Txiki auzoa. Olarraingo auzotik, Oria ibaiaren eskuinean irekitako bideak, Laskorain Ikastolara eramango gaitu, Araxes ibaia oinezkoentzako zubitik zeharkatu ondoren. Minutu gutxi barru, Berazubin bukatuko dugu gure ibilaldia.

(14,30' / 76 m / 68,5 km)

TOLOSA

Tolosara iritsiera.

por la orilla derecha del río, pasando bajo el ferrocarril.

Nos acercamos a los terrenos de la antigua Papelera Arzabalza, que actualmente acoge nuevas industrias. A la derecha vemos el monte Ollaun. A la izquierda Aldaba-Txiki. En el barrio de Olarraín pasamos bajo la autopista y por el nuevo paseo por la orilla derecha del río, llegamos a la Ikastola Laskorain después de cruzar el río Araxes por el puente peatonal. Estamos a las puertas de Berazubi, final del trayecto.

(14,30' / 76 m / 68,5 km)

TOLOSA

Llegada a Tolosa.

*2. IBILBIDEA

***2. ibilbidea**

GR-121a hartz, eta pixkanaka igotzen joango gara, Buruntzuzinako aterpetik pasatu arte; aldapa igo ondoren, beherantz jarraituko dugu, hurrengo seinaldetik, gasaren kontrolgunea iritsiko gara, pinudian barrena doan bidetik jarraitzeko. Laster iritsiko gara etxe atari botera, eta handik behera jarraituko dugu, oso nabarmena ere ez den bidean barrena, bi ataka pasatu, eta erre-pideraino jaisteko. Handik aurrera joanda, Altzo Azpi aldera joateko bidegurutzera iritsiko gara.

(12,35')

Urdileko lepoa

Ezker aldera jaitsiko gara, harribitik pasatuta, Zarateko lepora bidean.

(13,00' / 481 m / 60 km)

Zarateko lepoa

Bertatik, bide eroosoan barrena, Añiko ehiza-postuetaraino joango gara, eta, Altzoko harrobiaren gainaldetik, gasaren kontrolgunea iritsiko gara, pinudian barrena doan bidetik jarraitzeko. Laster iritsiko gara etxe atari botera, eta handik behera jarraituko dugu, oso nabarmena ere ez den bidean barrena, bi ataka pasatu, eta erre-pideraino jaisteko. Handik aurrera joanda, Altzo Azpi aldera joateko bidegurutzera iritsiko gara.

(15,00' / 220 m / 71 km)

Altzoko bidegurutzea

Ezkerretara hartuko dugu, fraileetarantz, eta antena dagoen mendiaren ezker aldetik joango gara, Oria ibaia behean dugula.

(15,30')

Usabal industrialdetik sartuko gara Tolosan, eta, kirodegiaaren ondoko bidegorrian barrena, Berazubira iritsiko gara, ibilaldia bertan buatzeko.

*VARIANTE

***Variante**

Tomamos la GR-121 y ascendemos suavemente hasta pasar por el refugio de Buruntzuzine y tras un fuerte repecho continuamos hasta llegar a otro indicador que nos señala la dirección a seguir hasta el poste indicador de Larrondo (12,10' 760 m).

(12,35')

Collado de Urdile

Descendemos hacia la izquierda, pasando por una cantera en dirección al collado de Zárate.

(13,00' / 481 m / 60 km)

Collado de Zárate

De aquí, por un cómodo camino, iremos hacia las paradas de Añi y por encima de la cantera de Altzo llegaremos al centro de control del gas, donde tras tomar por un sendero que se adentra en el pinar. Tras un corto recorrido y junto a una casa tomaremos hacia abajo y por un desibujado camino que pasa por dos portones, llegaremos a la carretera y de allí al cruce de Altzo Bekoa.

(15,00' / 220 m / 71 km)

Cruce de Altzo

Giraremos a la izquierda hacia "los frailes" y bordearemos el monte del repetidor por su izquierda, teniendo abajo, a nuestros pies el río Oria.

(15,30')

Entraremos a Tolosa por el polígono de Usabal y siguiendo el Bidegorri que pasa junto al Polideportivo, finalizaremos la Marcha en Berazubi.

ARAUDIA REGLAMENTO

1. ARTIKULUA

XIV ORDUKO IBILALDIA - Olinpiada-untea RIO 2016. Aurtengo ibilaldia maiatzaren 29an izango da. Tolosatik abiatu eta bertan bukatuko da (Berazubi estadioa).

Ibilbidea: TOLOSA / GAZTELU / ULI (kontrola) - MERKU / GORRITI (kontrola) - LEKUNBERRI (kontrola) - IRIBAS / SAN MIGEL (kontrola) - GUARDETSEA / IGARATZA (kontrola) - AMEZKETA (kontrola) - ALEGIA / TOLOSA.

2. ibilbidea: TOLOSA / GAZTELU / ULI (kontrola) - MERKU / GORRITI (kontrola) - LEKUNBERRI (kontrola) - IRIBAS / SAN MIGEL (kontrola) - GUARDETSEA / IGARATZA (kontrola) - ZARATE (kontrola) - ALTZO / TOLOSA.

2. ARTIKULUA

ARALARKO ADISKIDEAK elkartek ez ditu bere gain hartuko parte hartzten dutenei Ibilaldian edo honen ondorioz gerta lekizkiekeen istripuen ardura, partehartzaile horiek antolatzaleengandik inolako indemnizaziorik jasotzeari uko egiten diotearik.

3. ARTIKULUA

Irteera txandak izena ematean ezarritako ordenaren arabera egingo dira.

4. ARTIKULUA

Minutuero 80 partaide aterako dira ordenari jarraituz, eta aurrenekoari goizeko 5etan emango zao irteera.

5. ARTIKULUA

Sailkapenerako kontutan izango diren partaideek ibilbide osoa egin beharko dute, kontrol-gune ofizial guztietatik partaide bakoitzari emandako denboretan igaro beharko dutelarik, kontutan izanda gutxinez eman beharreko denbora 12 ordu eta gehienezkoa 16 ordutakoa dela.

6. ARTIKULUA

Sailkatutako ibiltari guztiak diploma jasoko dute, Berazubira iritsi izana adieraziko duena.

7. ARTIKULUA

Talde antolatzaleak mediku-laguntzarako kontrolak jarriko ditu ibilbide guztian zehar eta ura GORRITI, LEKUNBERRI, SAN MIGEL, IGARATZA, AMEZKETA, ALEGIA eta ZARATEn.

8. ARTIKULUA

Gurutze Gorriko itxierako patruilak mendizale bat atzean uzten badu, edo ibilaldian jarraitzeko moduan ez dagoela erabakitzen badu, txartel bat emango dio sinatzeko eta momentu hortatik aurrera mendizalea ibilalditik kanpo geldituko da.

9. ARTIKULUA

Ibilaldiko antolakuntzak ez ditu bere gain hartuko martxa utzi dutenak itzultzen laguntzeko lanak.

10. ARTIKULUA

Ibilbidea markatu egindo da; baina ibiltarien aukerakoa izango da egin beharreko bidea, beti ere ezarritako kontroletatik pasaz gero.

11. ARTIKULUA

ARALARKO ADISKIDEAK elkarlea sor daitezkeen arazoei irtenbidea ematen saiatuko da, nahiz eta arautegi honetan jasota ez izan.

12. ARTIKULUA

Kontrol bakoitzetik igarotzeko gutxienezko eta gehienezko denborak aparteko orrian eta izenematearekin batera banatutako txartelean emango dira.

13. ARTIKULUA

Bezperako gaua Tolosan pasa nahi dutenetzako, ARALARKO ADISKIDEAK elkartek kirol-degiko gune batean, koltxoneta gainean lo egiteko aukera es-kainiko du. Bertan lo egin nahi duten partaideek izenemate orrian edo e-mailez antolakuntzari jakinarazi behar diote.

14. ARTIKULUA

ARALARKO ADISKIDEAK elkartek, proban ateratako partaideen argazki eta irudia, bai eta kirolarien emaitzak ere, komunikabide edota internet bidez argitaratu ahal izango ditu. Partaideen zerrenda eta datuak, izen emateko momentoik aurrera, publikoaren eskura izango dira. Beraz, partaidezkerrendan izen ematen duenak datu horiek ARALARKO ADISKIDEAK elkartek erabakitzenten duen komunikabideetan -internet barne- argitaratzea onartzen du espresuki eta mugik gabe, hark kontra egoteko daukan eskubideari kalterik egin gabe.

15. ARTIKULUA

Araudi honen bidez argitu ez daitezkeen arazoak eta probaren momentuan, aurretik edo ondoren sortu daitekeen edozein gertakizun ARALARKO ADISKIDEAK elkartek ebatziko du.

16. ARTIKULUA

ARALARKO ADISKIDEAK elkartek, eguraldiagatik, edo beste edozein arrazoiengatik ibilbidea moztu, proba atzeratu edo bertan bera utzi dezake.

ARTÍCULO 1

LA MARCHA DE LAS XIV HORAS -Año Olímpico RIO JANEIRO 2016- tendrá lugar el 29 de mayo de 2016 con salida y llegada en Tolosa (Estadio de Berazubi).

Este será el itinerario: TOLOSA / GAZTELU / ULI (control) - MERKU / GORRITI (control) - LEKUNBERRI (control) - IRIBAS / SAN MIGUEL (control) - GUARDETSEA / IGARATZA (control) - AMEZKETA (control) - ALEGIA / TOLOSA.

Variante: TOLOSA / GAZTELU / ULI (control) - MERKU / GORRITI (control) - LEKUNBERRI (control) - IRIBAS / SAN MIGUEL (control) - GUARDETSEA / IGARATZA (control) - ZARATE (control) - ALTZO / TOLOSA.

ARTÍCULO 2

ARALARKO ADISKIDEAK, no se hace responsable de accidentes ocurridos a los participantes en la Marcha o a consecuencia de la misma, renunciando éstos a cualquier indemnización por parte de la organización.

ARTÍCULO 3

El orden de salida se establecerá por orden de inscripción.

ARTÍCULO 4

Saldrán 80 participantes cada minuto, saliendo los primeros a las 5:00.

ARTÍCULO 5

Se considerarán clasificados, los participantes que realicen la totalidad del recorrido, pasando por todos los controles oficiales dentro de los tiempos autorizados para cada participante en cada control, teniendo en cuenta que el tiempo mínimo obligatorio es de 12 horas y el máximo de 16 horas.

ARTÍCULO 6

Todo marchador clasificado recibirá un diploma acreditativo a su llegada al Estadio de Berazubi.

ARTÍCULO 7

La organización dispondrá de controles de asistencia sanitaria en todo el recorrido y avituallamiento líquido en GORRITI, LEKUNBERRI, SAN MIGUEL, IGARATZA, AMEZKETA, ALEGIA y ZARATE.

ARTÍCULO 8

Toda persona que sea superada por la patrulla de cierre de marcha de la Cruz Roja o que ésta crea que no está en condiciones de acabar la marcha, se le dará a firmar una tarjeta por medio de la cual se considerará al montañero@ fuera de la marcha a todos los efectos desde ese mismo instante.

ARTÍCULO 9

La organización de la marcha no se hace responsable de trasladar a las personas que abandonen la marcha.

ARTÍCULO 10

Se marcará el recorrido; así mismo se deja a la iniciativa de los marchadores los caminos a seguir, siempre que pasen por los controles señalados.

ARTÍCULO 11

ARALARKO ADISKIDEAK tratará de solucionar cuantas dificultades puedan surgir, y que no estén previstas en este reglamento.

ARTÍCULO 12

Los tiempos mínimos y máximos establecidos para el paso de cada control se indican en hoja aparte y en la tarjeta que se les dará en la inscripción.

ARTÍCULO 13

ARALARKO ADISKIDEAK pondrá a disposición de los que quieran pasar la noche una sala con colchonetas en el polideportivo, y los participantes que quieran usar este servicio deberán solicitarlo en la hoja de inscripción o por email a la organización.

ARTÍCULO 14

ARALARKO ADISKIDEAK podrá publicar los datos de los participantes, fotografías e imágenes tomadas durante la prueba y el resultado realizado por los deportistas en los medios de comunicación o en internet. El listado y los datos indicados de los participantes en las distintas pruebas, será de consulta pública desde el momento de la inscripción. En consecuencia, el registro en la plataforma implica su consentimiento expreso y sin reservas a la publicación de estos datos en los medios de comunicación que ARALARKO ADISKIDEAK determine -incluido Internet- sin perjuicio de su derecho de oposición.

ARTÍCULO 15

Los temas no resueltos en este reglamento, así como cualquier contingencia inesperada que pueda surgir antes, durante o después de la prueba será resuelta por ARALARKO ADISKIDEAK.

ARTÍCULO 16

ARALARKO ADISKIDEAK podrá modificar en parte o totalmente el itinerario, aplazar o anular la prueba por razones meteorológicas o de otra índole.

ARALARKO ABELTZAINZA: SAROIAK ETA ELIAK

Gipuzkoako saroen lehen aipamen idatzia Aralarkoak dira. Eskuizkribua 1.025. urteko da eta Gipuzkoa (Ipuscuia) zein Aralar (Haralarre) toponimoen lekukotza zaharrenetakoak dakartzia. Idazki garrantzitsua da oso historiaren ikuspegitik, Gipuzkoak lurrade berezitu moduan aipatzen duen lehenbizikoak delako. Ikertzaile askok jorratutako testua da, baina bada behar moduko arreta izan ez duen xehetasun bat: Aralarko bi saroai aipatzen dira 1.025eko testuan, Heziza zaval eta Hezi caray. Kontua da aurretik haien izaera zehazten duen izen

generikorik ez dagoela, baina, zalantzarak ez dago. Hastea, sasoi harten, lurraldearen eta ekonomiaren ikuspegitik, Aralarren balioa zutenak saroia zirelako, eta ez besterik; bigarrenik, eta batez ere, 1.409. urteko zerrendan Eciña, Eciña hondarra, Eciña ydoya, eta Ecyçaray izeneko saroia azaltzen direlako. Bidenabar, 12. gizaldian, 1.178 aldera, alderdi giputzeko saro gehiago dokumentatzen dira, beste sei hain zuzen (Arriestarieta, Ezquiaso, Zamilola...).

Zenbat saroiegon ote diren Aralarren? Bada galdera horri beste honekin erantzun dakioko: eta zer da Aralar, noraino iristen da?

Gipuzkoako alderdiko aurreneko aipamenak, esan dugunez, 11. eta 12. gizaldietakoak dira, baina lehen zerrendak 15. mendekoak. 80 zenba daitezke, gutxienera jota. Horrek esan nahi du eremu horretan kilometro koadroko bi saroiegu zeudela aldi harten. Gainera, bidaiteke saroiegu gehiago egotea, sarri askotan eskribauak izenak nahastu egiten dituztelako.

Azpimarratzeko da Enirio-Aralarko Mankomunitateak kudeaturiko lurradetik kanpo ere saroiegu ugari zeudela, eta Ataungo alderdian, adibidez, Arin Dorronsorok saroiegu

mordoa biltzen eta lekukotzen du. Hala beraean, gauza jakina da Abeltzisketan, Amezketan zein Zaldibian saroia egon direla (Olako saroie...) eta Nafarroako alderdian ere mordoa zegoela jakite ziurra da. Aralarko saroie txikiak, 6 gorabileko erradioa zuten (82 m). Gustu duenak Arritzaga aldeko saroietan hausterretzak erraz aurkituko ditu. Gaineko aldean gurutzea dute landuta.

Garbi ikusten da saroien hedapena edo banaketa ez datorrela bat mankomunitate, udalerri, probintzia edo erresumen bereizketekin. Saroia haranen beherean hasten dira (Ataunen, Zaldibian...) eta mendialdeko lekukor garaienetaraino iristen dira ia, edo alderantziz, nahiago bada. Gainera, agerikoa irudi du saroiegu horiek sare moduko bat osatzen dutela, ez direlako inoiz bakanduak edo barreiatuak azaltzen: saroiegu betik gertu beti beste bat dago.

Goierrir aldean gaudenez, saroien alderdi garrantzitsu bat azpimarratzeko, Juan Ignacio Iztueta zaldibiarraren hitzak ekarriko ditugu hona: "terreno particular rodeado de monte comunal". Zuzen dabil, uste izatekoak delako jatorriz saroiegu guztiak zilegimendietan zeudela, egun Aralarko Mankomunitatean dauden bezala alegia, nahiz eta, denboraren buruan, eremu horiek herri-lur edo norbanako jabetza bilakatu, saroiegu asko baserri bihurtu ziren bezalaxe. Alabaina, saroiegu buruzko adierazpen esanguratsuenak beste goierriko batek egiten ditu, Barandiaranek hain zuzen, bere Mitologia Hiztegi zoragarrian:

"Los seles recuerdan o reproducen la forma de los viejos cromlechs pirenaicos con su austarri «piedra cenizal» que ocupa el centro, como la urna de cenizas de muertos en aquellos monumentos. El área de las zonas del país donde hay seles veraniegos corresponde a los pastos de altura, como también la de los dólmenes y, en gran parte, la de los cromlechs de la Edad de Hierro".

Goierrir mendigunean larreen ikusmira goza daiteke alderdi askotan, hots, bazkaleku zabalak daude han. Horrek, besteak beste, esan nahi du hausterretza edo erdiko gunea aurkitu ezean, Aralarko saroia finkatzea zaila dela, lehen begiratuan bederen. Mendian gabiltzanean, eta Aralar bezalako tokietan gaudenean batez ere, paisaiaren okerreko irakurketa egiteko arriskua areagotu egiten da, hau da,

aurrean duguna milaka urtetan, historiaurrek gaur arte, horrelaxe egon delako ustekizuna indartu egiten da, ezer aldatu ez balitz bezala, eta ez da horrela, inolaz ere.

Estate baterako, Aragón Ruano eta beste hainbat ikertzaileri esker, badakigu Aralarren 18. eta 19. gizaldian baso mozketa handiak burutu zirela, ontzigtzarako, udalek zorrak kitatzeko eta abar. Hain zuzen, Mujikak, Morazak eta hain lankideek mila urte lehenago ere, Erdi Aro Goitiarrean, Aralarren, gaurko larre-tokietan basoa zegoela egiaztatzen dute. Talde horrek, Arrubi eta Esnauertean induskaturiko etxola-hondo tumularretan, gainera, argi utzi du aldi harten behikia gailentzen zela. Aldikako abeltzaintza espezializatuan oinarrituriko ekonomia ereduaren lehen axtarnez hitz egiten dute, 6.-7. gizaldiraino garamatzetanak eta luzaro okupatuak izan ziren etxolez mintzo zaizkigunak.

Uste izateko da, paisaiak bestelakoak izanik, garai bateko jarduera ekonomikoak ere ez zuela gaurkoarekin antza handirik izango.

Eta horrela ematen du, alde handia dagoela. Iku si al ditu norbaitek azken aldian ehunka burutako eliak edo behi-taldeak Aralarren? Eta ez bakarra, bat baino gehiago baizik. Eta ehunka burutako txerri-taldeak aspaldian? **Bada garai batean eliak edo behi-taldeak ibiltzen ziren Aralarren.** Behi-talde horiek izen bereziak zituzten eta, Aralarri dagoikoenan, Orreagako monasterioaren Fraideila izango da ezagunena segur aski. Okela, esnea, gazta, gurina, larrua eta gorotza emateaz gainera, abereen indarra lanerako eta garraiorako baliatzen zen.

Talde handiak ziren Aralarko eliak, baina zenbat burutakoak? **300-400 burutakoak**, batez beste. Jakina, alde batetik bestera, jabearen eta inguruaren arabera, behiki kopurua ez zen berdina, baina badaude aipatu zenbaikiak egiaztatzen dituzten zenbait datu. Adibidez, eta Aralarri datxekionez, badakigu 1.452. urtean Orreagako eliak gehienez 350 buru izan zitzakeela.

Elien antolaketari buruz Euskal Herrian dauden lehen aipamen idatzia Aralarko alderdi nafarrari dagozkie. 1.167. urtean Iruñeko gotzainak eta Bela konteko Uharte Arakilen dagoen Zamartzeko monasterioaren elia gobernatzeko akordioa sinatu zuten. Bitxikeria moduan, diogun behi-taldeak Arimeria izena zuela. Koldo Mitxelenak iruzkin-dutako testuan honakoa irakur daiteke, hitzeari hizkuntza: "... quod Ortí Leohoarij faciet ut lengua Nauarrorum dicitur unamaicter et Aceari Umea faciet buruçagi quem voluerit". Gaurko euskara: Ortí Leohoarritzek nafarren hizkuntzan (euskaraz) unamaicter esaten zion bat

jarriko du eta Azeari Umeak buruçagi bat. Unamaizterra nor zen? Unaien nagusia, hau da, betzain edo behi-zaintzaileen arduraduna, espainieraz 'mayoral' esaten zion bera. Hain zuzen, maizter hitzaren antzinako esanahia ez da 'alokairuan dagoena', 'artzainen nagusia' baizik (lat. magister). Buruzagiak (edo buruzaiak), garai batean aguazilaren lanak egiten zituzten gizasemeak ziren. Basozain lanak egiten zituzten eta, hortaz, buruzagiak zaindariak (edo zaindarien nagusia) ziren, baina ez aziendarenak, arrunki bederik, mendiarenak baizik. Esan gabe doa eliak ez zirela unamaicter, unai edo buruzagienak; jabeak beste batzuk ziren, eta hain ere bazituzten beren izenak; eli-jauna da horietako bat.

Hitz bitan, behi taldeak nagusi izan ziren 18. gizaldia arte eta ardieng transhumantzia, gaur ezagutzen dugun moduan, orduan hasi zen Aralarren.

Haatik, uste izatekoak eliak, behitalde handiak, hizkunde ekonomikoaren eta monasterioen eskutik, asko ugaritu zirela 8.-9. gizaldietatik aurrera.

Luis Mari Zaldúa Etxabe

ARALARKO ADISKIDEAK

geg* | dosges.com

P PARKING

1 IRTEERA
SALIDA

ARALARKO ADISKIDEAK
Araba etorbidea 5
20400 Tolosa (Gipuzkoa)
T. 943 651 408

www.aralarkoadiskideak.org
a.adiskideak@outlook.com

A ARALARKO
ADISKIDEAK

2 HELMUGA
LLEGADA

Argazkiak: Richard, Juanan Zavala, Iñigo Goñi.